

≈

BİR SEBEP VER

≈

FARC ile imzalanacak barış anlaşmasının referandumu yapılacak. Bütün memleketin gündemi bu. Evet mi hayır mı? SÍ mi NO mu? Çok heyecanlıyız. İnternette sürekli tartışmalar dönüyor. İlk defa gerçekten oy vermek istiyorum. AKP, CHP, Melih Gökçek, Murat Karayalçın falan değil. Savaş-barış, ölüm-kalım meselesi. Oyum olsa da versem.

Sürekli sokakta çalılıp göz önünde olduğumuz için, bizim grubun da hayran sayfası gitgide büyüyor. Oyum yok ama, hemen hepsi Kolombiya'dan, 3000 küsur kişilik takipçi kitlem var. Kanaat önderi olabilir miyim acaba? Hep istediğim şey. Ama o grup sayfasının kafama göre yayın yapabilecek kadar şahsıma ait olduğunu hissetmiyorum. Sonuçta millet bizi sokakta görüp de Facebook'tan takip ediyor. Yani bu kitleyi bütün grup birlikte çalışarak oluşturduk. Kararları da hep beraber alalım. Politik duruşumuzu da hep beraber ortaya koyalım. Zaten istediğim propagandayı yapabilecek kadar da dile ve aktüel politikaya hakim değilim, o yüzden onların yardımına ihtiyacım olacak. Fikrimi çocuklara anlattım. Klarinetçi "yapalım," dedi. Tromboncu, perküsyoncu, davulcu... hepsi "evet," başçı "hayır." Ben grupta barışa hayır diyecek kimse olabileceğini tahmin bile etmiyordum. "Yapalım mı yapmayalım mı"yı değil de "nasıl yapalım"ı konuşacağız diye düşünüyordum. Duvara tosladım.

"Neden ki?" dedim.

"Bu barış anlaşmasını bahane edip Santos'a Nobel ödülü falan vermek istiyorlar. Onunla ilişkilendirilmek istemiyorum."

Doğru cevap: "Bize ne Santos'tan. Santos propagandası yapmayacağız ki. Bugün barış anlaşmasını destekleriz, yarın da Santos'un politikalarına karşı yayınımızı yaparız."

Daha doğru cevap: “Ulan ben olmasam ortada grup mrup yok zaten. Zaten senin dışında herkes de aynı fikirde. Yayın-
lıyoruz, o kadar.”

Ama olayın içinden bakınca bu kadar net görünmüyor.

“E peki sen ‘evet’ oyu vermeyecek misin?” dedim.

“Evet.”

“E yani, ‘evet’ kazansın istiyorsun.”

“Evet.”

“E o zaman neden ‘evet’i destekleyecek bir çalışma yap-
mayalım ki?”

“İstatistiklere göre ‘evet’ zaten kazanacak.”

Sinirden şapkamı yiyeceğim! Ama birtakım anarşist ideal-
lerim var. Çoğunluğun despotluğuna karşıyım. Çoğunluk oyu
değil, oy birliği. “Başçı sen sus” değil, konsensus. Gerekirse
bir fikir birliğine varıncaya dek, herkesin aklına yatana kadar
sabaha kadar tartışılır, tek bir kişinin bile itirazı varsa o karar
alınmaz. İspanya iç savaşı filmlerinde öyle gördük.

Sonuçta fikir birliği yoksa, bütün grup onaylamıyorsa gru-
bun sayfasından propaganda olmaz dedim. Yayınlamadık. İki
hafta sonra Barış kaybetti. Zaten kısa bir süre sonra başçı her
gün amfetamini, kokaini birbirine karıştırıp ağzımıza sıçmaya
başladı, çekilmez oldu, oy birliğiyle gruptan attık. O zaman-
dan beri grup sayfasını hangi politik emellere alet edeceğimi
kimseye danışmıyorum. Ama bir dakika, çok hızlı gittik.

Referandum öncesine dönüyorum; tiyatrocunun bir arkadaşım
forum-tiyatro yapıyor. İlk defa görüyorum forum-tiyatroyu.
Önce güncel bir meseleyle ilgili 5-10 dakikalık kısa bir oyun
oynuyorlar. Daha sonra seyircilerin yorumlarını alıyorlar. Na-
sıl daha farklı olabileceği konusunda fikri olan söylüyor.
Oyunu bir de o şekilde değiştirip oynuyorlar. Hatta seyirci de
“ben orada olsam şöyle yapardım,” diyip kalkıp oyuna katılıp
senaryoyu değiştirmeyi deneyebiliyor. Böylece farklı tutum-
ların, davranışların olası sonuçlarının simülasyonu yapılmış
oluyor. Bir süre daha herkes mevzuyu konuşup tartışıyor,
sonra bir sonraki oyuna geçiliyor. Hem tiyatroya gidiyorsun

hem de susup oturmak zorunda değilsin. Söz alıp istediğin yorumu yapabiliyorsun. Kim icat ettiyse iyi etmiş. (Şaka, şaka. Kulağa güzel geliyor diye bilmezmiş gibi öyle dedim. Forum-tiyatro hareketini başlatan Boaz diye bir Brezilyalı. Serseriyim ama kültür bende!)

Şimdi güncel konu referandum, skeçler de onun hakkında. Kiliselerde “din elden gidiyor, evet oyu veren cehennemliktir” vaazları veriliyor. İlk skeç bunu canlandırıyor. Savaş yüzünden köyünden göçmüş bir gariban, ‘evet’ oyu vermek istiyor. Ama bir yandan da dini bütün olduğu için kuşklar içinde. Bunları dile getirince bütün cemaat ve papaz üzerine çulluyor. Mazlum mazlum: “Ama ben sadece artık savaş bitsin istiyorum...” diyor. Papazı oynayan çocuk müthişti. Forum kısmında da rolden hiç çıkmadı. Seyircilere de aynı şiddetle, tanrının gazabı ve öfkesiyle çıkıştı. İkna olan olmadı tabii ki ama gerçekten de korktuk. Hayırcılar dışarıda da böyle bir fanatiklikle, böyle bir şiddetle saldırdı. Papaz bize diyalogun imkansızlığını gösterdi. Barışmak istemeyen bir tarafla tek taraflı nasıl barışacaksınız? Kafasına silah dayayıp barış anlaşması mı imzalatacağız?

İzledik, konuştuk, oynadık. En çok ben konuştum. Salondaki birkaç kişiyi, çok duyarlı görünmemize rağmen aslında pek de bir şeye elimizi sürmediğimizi itiraf etmek zorunda bıraktım. Ama yine de bir mekânda toplanıp bunları konuşuyor olmamız bile eyleme geçmeye hazır olduğumuza işaret. Eylemin ne olduğunu bir bulabilirsek.

Son yıllarda izlediğim bütün deneysel çalışmalar, mistik kustik senaryolar, antin kuntin sahne tekniklerinden sonra bu tiyatro ilaç gibi geldi. Oyunu yöneten zaten arkadaşım. Sonra oyuncularla da tanıştım. Mekândan çıkıp dışarıda bira içmeye oturduk. Tabii ki sadece referandum konuşuluyor.

Sonra oyuncularından biri hepimizi ağızımız açık bırakarak, barış anlaşması karşısı argümanları sıralamaya başladı: Toprak reformu adı altında arazileri gerilla liderlerine peşkeş çekecekler... Toplum yaşamına geri kazanım adı altında gerillaları yerel yönetimlerde kilit noktalara getirecekler... Ülkeyi

gerillaya peşkeş çekecekler... Yani ‘hayır’cılarının en geri zekalıları tavlama aracı olan “çocuklarımızı dinden çıkarıp ibneliğe alıstıracaklar!” haricindeki bütün argümanları “kesin bilgi” olarak sayıp döktü. Bunları nereden bildiğini sorduğumuzda da: “Amcamın komşusu Kara Kuvvetlerinde Albay, o söyledi,” dedi.

“Yahu sen daha bir saat önce ‘evet’ propagandası niteliğinde oyun oynamadın mı?” diye sordum.

“Oynadık.”

“E peki neye oy vereceksin?”

“Bilmiyorum.”

Şapkamı yiyeceğim!

≈

Referandum günü geldi. Sabah oy verme işleri, öğleden sonraya provamız var. Başçı hastayım diyip gelmedi. Oy verip vermediğini sormadık bile. Kesin üşenip gitmemiştir bile müptela pezevenk. Hasta da değildir, akşamdan kalmadır, eminim. Perküsyoncu geldi. Sabah ekmek almaya çıkmış. Fırında, “Evet kazanırsa din elden gidecek,” konuşmalarını duymuş, sinirleri bozulmuş. “Oy moy vermeye gitmedim...” diyor. Yahu hayırcılara kızıp evet oyu vermeye gitmemek nasıl bir mantıktır? Şapkamın yenecek bir tarafı kalmadı. Siz bu oy işini tam anlamadınız galiba? Belli ki mantıksız bir mantık yürüyor, zaten olan da olmuş, tartışmanın anlamı yok. Kurcalamadım, bıraktım. Tromboncuya ikametinin kayıtlı olduğu mahalle çok uzak kalıyormuş, sabah uyanıp da gitmeye üşenmiş. Provaya gelirken yolda bizim tendinitis yüzünden açığa alınan eski başçı Guillermo’ya rastlamış. İki beraber geldiler. Guillermo bas çalamaz olduğundan beri anne-babasının köyünde yaşıyor. Bogotá’ya 4 saat mesafede. O gün sadece oy vermek için ta oradan kalkıp gelmiş. Bizim tromboncu metrobüse binmeye üşeniyor.

Sonuçta Facebook sayfasından propaganda yapmayan bizim grubun yarısı uyuzluğundan kalkıp sandığa gitmemiş.

Provanadan sonra odamda dişlerimi gıcırdatıp, yumruklarımı sıkıp volta atıyorum. Daha fazla evde duramadım. Evin yakınındaki parkta etkinlik var. Birtakım hippiler “barış için” davul çemberi yapmışlar, Etkinliğin adı: “Davullar barış için çalıyor!” Bir yandan da el yapımı ürünler pazarında reçel, tığ örgüsü çanta falan satıyorlar. Herkes ekmeğine bakıyor. Salvadorlu arkadaşım Ana da orada işlerini satıyor. O da benim gibi isteyip de oy veremeyenlerden. Sanki onu telafi etmek için bir aydır sürekli, her platformda kişisel hesaplarından “evet” propagandası yapıyor.

Davulcuları işaret edip, “Nesine istersen iddiaya girerim, bu yavaşkların en az yarısı oy vermeye gitmemiştir.” diyorum.

“Yok canım. Neden öyle diyorsun? Gitmişlerdir. Kalkıp barış etkinliğine gelmişler baksana.”

Gruptaki durumu anlatıyorum.

“Bu esrarkeş piçler hep böyle! Davullu, kızlı, danslı etkinlik olunca hep varlar. Ama götünü kaldırıp sandığa gitmeye üşeniyorlar.”

Oyları çok hızlı saydılar. Akşam saat altıya varmadan sonuçlar açıklandı. “Hayır”, %50,23 ile, topu topu elli bin oy farkla kazandı. Seçmenlerin %63’ü oy vermemiş. Parkta kötü haber kulaktan kulağa yayıldı, müzik sustu. Zaten biraz sonra da hava karardı, davulcular evlere dağıldılar.

Gece forum tiyatroyu hazırlayıp yöneten arkadaşım evindeyiz. Emilia. O da yine oy veremeyenlerden, Arjantinli. Bir Salvadorlu, bir Arjantinli, bir Türkiyeli, Kolombiya barışının derdine düşmüşüz. Moraller sıfır, sınırlar bozuk. Bir ara Emilia ile içki almaya dışarı çıkıyoruz. Orada Emilia’nın aksanını duyan suratı dövmeli, bir deri bir kemik, pankçı bir kız “Nerelisin?” diye soruyor. Ben de “Bucaramangalı,” diye her zaman yaptığım geyiği yapıyorum. (Türkiye’de yabancı olduğu besbelli birinin “Çorumluyum” demesi gibi bir şey)

“Dalga mı geçiyorsun lan?” diye bana dönüyor pankçı. “Nereli diye sorduk.”

“Bucaramangalı dedim ya, ağır mı işitiyorsun?” Diyorum. Suratıma yumruğu patlatıyor. Belli ki ağır müptela, elinde kolumda derman yok. Parmağımla itsem düşecek.

“Ne güzel vuruyorsun sen, vur bakayım bir tane daha,” diyorum. “Bıçağın yok mu senin pankçı, çeksene bıçağını.” Ellerimle kafasını koparmak için bir bahane istiyorum. Tohumunuza para mı saydım ulan!

Emilia beni kolumdan çekerek götürürken kız arkamızdan “Bogotá merkez ulan burası!” diye bağıyor. Bogotá merkez... etrafımız hostellerle, turistlerle dolu. “Kadıköy Moda ulan burası!” diye bağırarak gibi bir şey.

Evde birkaç Arjantinli, birkaç Kolombiyalı seçim yorumları yapıyoruz. Hayırcıların nasıl sinsice çalıştıklarını, neo-faşist partinin rezil icraatlarını, falan filanı anlatıyor Kolombiyalı bir kız. Sonra kızın oy vermediği ortaya çıkıyor. Biraz daha kurcalayınca evdeki üç Kolombiyalının ikisinin oy vermediğini öğreniyoruz.

“Benim ikametgah memlekette olduğu için oy veremedim.”

“E gitseydin memlekete. Hem anneni babanı ziyaret ederdin.”

“Biletler çok pahalıydı.”

“E ikametgahı aldırıydın buraya?”

“O iş de üç ay sürüyor.”

“Yahu bu referandumun olacağı üç ay önce belli değil miydi?”

“Evet ama bir sürü kayıt kuyut işleri. Hem zaten “evet” kazanacaktı.”

“Siz bu oy verme işini pek anlamamışsınız galiba. Anketlerde “evet” görünüyorsa pek hoş, pek güzel. Ama anketlerde Evet’i işaretledikten sonra bir de üşenmeyip sandığa gidip o ‘Evet’ oyunu atmak gerek. Yoksa o anket sonuçları çıkmıyor.”

Diğer Kolombiyalının oy vermeme sebeplerini sormadık bile.

Sürekli, “Sen buralı olmadığın için bilmiyorsun tabii...” diyorlar. Herkes kendi üçüncü dünya ülkesini nev-i şahısma münhasır zannediyor. Bir tek yolsuzluk, cahillik, fakirlik kendilerinde var sanıyorlar. Oradaki rezilliği çok özel, çok onlara özgü, çok şeker, çok şirin bir şey gibi bağırlarına basıyorlar. Marquez de bunları iyice abartarak romanlar yazıp Avrupalılardan Nobeli ayıklıyor. Kolombiya’da yolsuzlukla mücadele kurulunun başkanı yolsuzluk suçlamasıyla soruşturma altında. Peru’nun eski başkanlarından iki tanesi hapiste. Kara mizah, büyümlü gerçekçilik. Yaz bunları, güldür nobel komitesini, leblebi gibi topla ödülleri. Kolombiyalıları, yüzü siyaha boyalı Minstrel aktörü gibi, fakirlik ve sefalet içinde hep gülümseyecek bir şey bulan, her şeyin sihirli yanını gören saf, sade insanlar olarak resmet. Latinler böyledirler, salsasız yaşayamaz ölümler. İlle de Latin olsun, ister çamurdan olsun...

Halbuki Hindistan, Türkiye, Bolivya, Kolombiya politikalarına baktığında hepsi aynı. Aynı neo-liberalizm, aynı dünya bankası borcu, aynı sefalet. Al bir ekonomi bakanını, tükenmez kalemle sakal-bıyık çiz, ötekinin aynısı. Olaylar aynı. Bakanlar, başbakanlar değişiyor, arka planda bankerler aynı. Aktörler değişiyor, roller aynı, oyun aynı.

“Sen buralı değilsin ki, ne hakla konuşuyorsun?” diyorlar.

“21. yüzyıl filozofu ve ekonomi-politika uzmanı sıfatıyla konuşuyorum. Buyrun diplomam. Hep bana soracaksınız, en çok bana soracaksınız!” demedim. Bu sefer demedim. Eve gitmek üzere kalktım, ceketimi giydim.

“Nereye gidiyorsun?” dedi Emilia. “Saat dört! Bu saatte Santa Fe’ye mi gideceksin?”

Santa Fe, Bogotá’nın Dolapdere’si. Her yaşadığım şehirde mutlaka Dolapdere’yi bulup orada oda tutuyorum. Bilerek isteyerek değil. Merkeze yakın olma ihtiyacı ve kısıtlı bütçenin doğal sonucu. Çalgıcılar Dolapdere’ye.

“Bir şey olmaz. Bana kimse bulaşmıyor,” diyip çıktım.

Gerçekten de kimse bulaşmıyor. Kötü adam suratı mı var nedir, başıma hiçbir şey gelmedi. Gecenin her saatinde tek başıma yürüyerek döndüm Santa Fe’ye. Zaten bugün saatli bomba gibiyim. Üst üste bu kadar saçmalıklardan sonra kafamı

duvarlara ya da birinin suratına suratına vurmak istiyorum. Bomboş sokaklara çıkıp eve doğru yürümeye koyuluyorum. Sokakların pisliği batıyor. Normalde batmaz. Kokusu batıyor. Dört gündür yağmur yağmamış, her taraf sidik kokuyor. “Tuvaletler sadece müşteriler içindir,” diye diye, sokaktaki iki tane garibanı lokantanın tuvaletine iştettirmeyeceğim diye sonunda bütün şehri sidik kokuttunuz, buyrun eseriniz.

Havanın soğuğu da batıyor. Ürperip ceketimin yakalarını kaldırıyorum. Sen gel tropik ülkeye yerleş, her gece soğuktan don.

Yaşadığım mahallenin binalarının karakersizliği batıyor. 30-40 yıl önce dükkan, imalathane, iş hanı diye yapılan dümdüz beton bloğu binalar, merkezin modası geçince kaderlerine terkedilmiş. Şimdi köyünden göçenler, savaştan kaçanlar, müptelalar ve şehrin bilumum yolsuzu yaşıyor. Bir de ben. O binaların katlarını alçıpanla küçük küçük bölüp, bu penceresiz, gardroptan hallice odaları bize kiralyorlar.

Yol boyunca bütün duvarlar kimsenin temizlemediği yirmi kat üst üste yapıştırılmış afişlerle dolu. En üstteki, neo-faşistlerin “La paz sí, pero no así” afişi. Barışa evet, ama böyle olmaz. Yani diyorlar ki, genel olarak barışa karşı değiliz, yalnız bu barışa karşıyız. Yaklaşıp afişi söktüm, altından aynısından bir tane daha çıktı.

Bokunuzda boğulun ulan! Barışa hayır diyen ülke. Gerizekalılar! Bu ne biçim memleket ulan? Ne işim var lan burada? Gidiyorum. Hemen yarın tası tarağı toplayıp gidiyorum. Bokunuzda boğulun amna koyum. Para mı veriyorsunuz lan bana? Bir tane işaret ver be Kolombiya! Kalmam için bir tane sebep ver!

Derken iki tane ñero yanına yanaştı. Rapçi gibi giyinmişler. Kolombiya serserileri ABD rapçisi gibi giyinip, gangsta görünmeye çalışıyorlar. Halbuki dünya çapında milli mafyözlerimiz var: Escobar, Cali Karteli... Ama gençlerimiz hep dışarıya özeniyor. Neyse... Bu iki kopil yanına yanaştı. Yaşları 17-18 ya var ya yok. Selam verip yanımda yürümeye başladılar.

“Nezaretten yeni çıktık moruk, eve dönmek için yol paramız yok,” dedi bir tanesi.

Cebimden biraz bozuk para çıkarıp verdim.

“Bu yetmez ki. Biraz daha veremez misin?” dedi.

“Olan bu. Beğenmediysen geri ver.” dedim.

O sırada adımlarımı sürekli önüme doğru atıp duruyor. Çaktırmadan, yavaş yavaş duvara doğru yaklaşıyor beni. Köşeye sıkıştıracaklar. Yaşları ufak ama iki kişiler. Ben kaçış yolunu hesaplamaya başladım.

O bıçağı çıkarmadan önce yakasından tutup diğerinin üzerine itsem, beş saniye afallasalar onuncu caddeye doğru koşarım, ondan sonra zaten kimse yakalayamaz... diye düşünürken gittikçe duvara doğru yaklaşıyoruz. Duvar boyunca afişler devam ediyor: “La paz sí...”

Birkaç ay önce, Bogotá’ya yeni geldiğimde geceleri gençlerin topladığı bir parkta çalıp söylüyorduk. Bir gitarıcı bir de ben. Etrafımızda da bir grup toplanmış, dinliyorlar. Alüminyum telleri büküp, düğümleyip isim falan yazarak taş (crack) parasını çıkaran bir serseri kardeşim de orada bizi izliyor. Taş burada çok ucuz. Türkiye’de taş içmekten bankaya kredi borcu yapanlar olduğuna burada kimseyi inandıramıyorum. Türkiye’dekileri de taş denen şeyi Kolombiya’da balicilerin, bali parası çıkışmadığı zaman aldığı en rezil uyuşturucu olduğuna inandıradım. Hala gidip gidip grama 200-300 lira veriyorlar.

İşte, bu tel sanatçısı taşçı kardeşim de orada bizi izlerken alüminyum telini büküp büküp akordiyon çalan sol elimi yapmış. Ucuna anahtarlık halkası geçirip bana hediye etti. Anahtarlarım hala o anahtarlıkta. O zamandır her gördüğümde selamlaşıyoruz. Sokak, onların evi, benim de iş yerim olduğundan sürekli karşılaşıyoruz. Sadece onunla da değil. Bütün evsizler, serseriler beni tanıyor. Sokakta çalarken denk gelirlere zaten konseri baştan sonra dinleyip dans ediyorlar. Zaten bir çocuklar bir de zirdeliler ve sokak insanları dans ediyor. E, onların evine getirmişiz müziği. Kendi evlerinde rahatlar, utanmaları sıkılmaları yok. Misafirperverlikle ağırılıyorlar bizi ve müziğin gerektirdiğini yapıyorlar.